

Nieuwe Wildernis

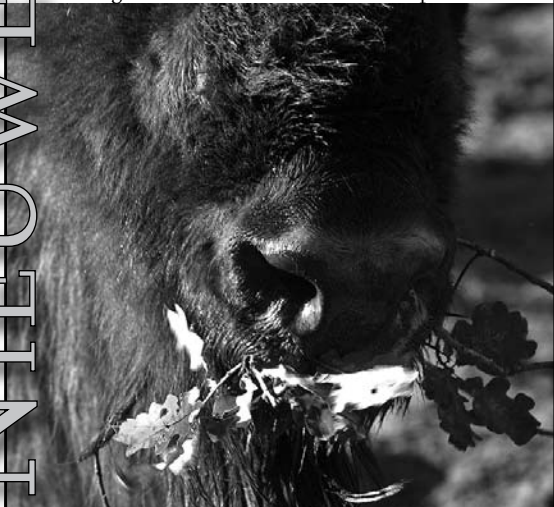

- De duinen Lijden
- Daar op de blanke top der duinen verschijnt een wisent
- Op zoek naar de rol van de wisent
- Verslag van een workshop over de wisent

Dit tijdschrift voor de nieuwe wildernis ziet natuur als een levende en veranderende gemeenschap van planten en dieren. De netwerken van elkaar beïnvloedende organismen en abiotische omstandigheden bepalen het beeld van de natuur. In deze natuur is sterfte even gewoon als nieuw leven door geboorte of ontkiemend zaad. Concurrentie en predatie bepalen het voorkomen en de levensruimte van de soorten. Deze zogeheten natuurlijke processen hebben alle een evolutionair karakter. Pas wanneer natuurlijke processen het beeld en afloop bepalen, spreken wij van natuur.

Nieuwe Wildernis wil graag in het centrum staan van de nieuwste ecologische inzichten en berichten over de talrijke initiatieven op het gebied van natuurbeheer in binnen- en buitenland. Daarbij wil Nieuwe Wildernis nadrukkelijk aan personen en organisaties ruimte bieden om te publiceren.

Nieuwe Wildernis 2006, nummer 39-40

COLOFON

Nieuwe Wildernis ©

Nieuwe Wildernis is een uitgave van Stichting Kritisch Bosbeheer. Nieuwe Wildernis is een niet-commercieel tijdschrift en wordt niet gesubsidieerd. Commerciële advertenties worden doorgaans niet opgenomen, alleen in uitzonderingsgevallen voor de natuurbescherming relevante advertenties. De redactie is onafhankelijk en verantwoordelijk voor de samenstelling. Beleid en keuze van de artikelen zijn geheel ter beoordeling van de redactie.

Abonnementen algemeen

Nieuwe Wildernis is een driemaandijks tijdschrift (soms wordt een dubbelnummer gemaakt indien het thema van de onderwerpen daarvoor aanleiding geeft). Een abonnement kost 19,29 Euro per jaar. Graag dit bedrag bij vooruitbetaling op postbanknummer 38.96.353 ten name van Stichting Kritisch Bosbeheer te Dieren, onder vermelding van "Nieuw abonnement". Abonnementen lopen door tot schriftelijke opzegging tot ten minste één maand vóór afloop van het lopende jaar. Losse nummers kosten 4,80 Euro per stuk, waarbij 1,20 Euro verzendkosten per bestelling in rekening worden gebracht, dus ongeacht het aantal nummers per bestelling. Deze kunnen besteld worden door overmaking van het totale bedrag onder vermelding van het nummer(s), zoals: "NW-23". Verzending geschiedt op naam en adres van de overschrijving, tenzij anders vermeld. Indien u per Giro tel betaalt, dan graag even apart uw adres vermelden, omdat deze doorgaans niet door Giro tel wordt meegezonden.

Abonnementen aanvullend Internationaal

Lezers in België en andere EU-landen kunnen per 1 juli 2003 zonder extra kosten (EU-besluit) internationaal overschrijvingen doen. U dient dan bij de overschrijving tevens het Swiftadres (ook wel BIC genoemd) en het IBAN-nummer in te vullen, anders rekenen sommige banken alsnog kosten.

Swiftadres of BIC (Bank Identifier Code) is: **PSTBNL21**

IBAN (International Bank Account Number) is:

NL20 PSTB 0003 8963 53

Literatuur in dit nummer

De redactie kiest er voor om de bronnenlijst apart aan de lezers aan te bieden. Indien beschikbaar zal deze op onze website gepubliceerd worden.

Contact

Door drukte of verblijf in het buitenland kan het voorkomen dat we tijdelijk niet of moeilijk bereikbaar zijn. Informatie hierover vermelden we zoveel mogelijk op onze website. Kijk in de toekomst dus altijd ook even op www.nieuwe-wildernis.nl en klik op het kopje "Nieuws". Ook alle bovengenoemde gegevens zijn daar uitgebreider te vinden.

Abonnementenadministratie

Redactie Nieuwe Wildernis

Zuider Parallelweg 34, 6953 DC Dieren, Nederland

Telefoon: 00 31 (0)313 - 42 09 18

Postbanknummer: 38 96 353

E-mail: redactie@nieuwe-wildernis.nl

Website: www.nieuwe-wildernis.nl

ISSN: 1383-2115

3 Redactioneel

Een beschouwing over de aanstaande begrazingsproef met wisenten in de duinen, bekeken vanuit een breder natuurbeschermingskader.

5 De duinen Lijden: kunnen wisenten verlichting brengen?

De Atlantische kust van West-Europa omvat een 3000 km lange strook duinen. Het Nederlandse deel is rond 250 km lang. Sommige stukjes zijn beschermd natuurgebied. Naar Nederlandse begrippen zijn onze duinen nog redelijk ongeschonden. Maar de laatste 10 à 20 jaar loopt dit hollend achteruit. Zie daar het motief dat in dit artikel wordt besproken om in 2007 een begrazingsproef met wisenten te starten.

9 De wisent, het wilde bosrund van Europa

Dit artikel beschrijft de natuurlijke ontwikkeling van de wisent en plaatst de soort in het spectrum van andere grote grazers.

13 Daar op de blanke top der duinen verschijnt een wisent

Natuurbeleving, nieuwe kansen op financiering van natuurbeheer, zijn minstens zo belangrijk als de ecologische argumenten voor het nemen van een begrazingsproef met wisenten.

17 Op zoek naar de rol van de wisent

De onderzoeksgroep probeert in dit artikel te karakteriseren welke elementen bij deze begrazingsproef in de duinen onderzocht moeten worden.

21 Bescherming, beheer en bureaucratie

Column van Tom Bade.

Het natuurbeheer, en zeker ook begrazingsproeven, die vaak nieuwe elementen aan het vigerende natuurbeheer toevoegen, is ingekapseld door (overheids)regels. "Minder regels en meer natuur is goed voor de ecologische groei voor onze eigenste groene AEX".

25 Wisentendiscussie

In april 2004 organiseerden de initiatiefnemers van de begrazingsproef een workshop waar over het plan gediscussieerd werd. De workshop was cruciaal voor het begrip, de bijstellingen en dus de voortgang van het initiatief. Dit artikel doet hiervan uitgebreid verslag.

35 Snippers

Rubriek met boeken, nieuws en berichten.

39 Buitenboel

Natuur? Vet cool! Jongeren zijn losgeslagen van de natuur?

Omslag

Een oude foto van een wisentstier in Bialowieza. Toen het bos er stil was, en ver weg, de wisenten geheimzinnig onbereikbaar. De geavanceerde seksuele voorkeuren van de interieursverzorgster in een kringgesprek in het Jeugdjournaal hoeft voor ons ook weer niet, maar een wisent op fietsafstand van Amsterdam heeft toch wel wat.

Colofon

Boven: wisenten zijn dol op het nemen van zandbaden. Onder: deze wisent eet eikenblad.

Alle foto's in dit nummer zonder auteursvermelding: Ruud Lardinois.

DAAR OP DE BLANKE TOP DER DUINEN

MET DE WISENT KOMEN OOK NIEUWE KANSEN

Tom Bade

Zou het echt kunnen? Wisenten in Nederland? En dan ook nog aan de kust? Het lijkt er wel op. Niet de duinhagedis, duinpieper of duinroos steelt straks de show, maar de wisent. En dat is goed voor de natuur, goed voor onze relatie tot de natuur en - als we slim zijn - ook voor de financiering van het beheer van het gebied.

Stelt u zich eens voor: U bent het drukke stadsleven even moe en wilt er op uit. Dat kan, want op nog geen uurtje fietsen van de hoofdstad van Nederland, onder de rook van de Hoogovens (die per twee jaar anders heten en dus houden we het gewoon op Hoogovens) leeft de grootste wilde grazer van Europa.

Stelt u zich eens voor. U bent aan het strand. Papa is nog steeds obsessief bezig met het zandkasteel, maar de kinderen geloven het allemaal wel en willen ‘bizons zien’. Dat kan! U pakt uw slippers en wandelt een eindje de duinen in. Na een korte wandeling staat u op een verhoging en kijkt u uit over het ruige duin waartussen het struikgewas de massieve ruggen van wisenten heen en weer bewegen.

Bij wildernis en grote diersoorten is in het algemeen het beeld dat deze zich bevinden in de perifere delen van de wereld, ver weg van de mensen. Daar zijn zij veilig en wij hebben onze rust. Maar waarom zouden we de wildernis niet veel meer dichtbij huis willen bezoeken? Zou het niet prachtig zijn om grootwild op fietsafstand van onze hoofdstad te hebben?

Natuurbeleving

Meer dan de ecologische argumenten zou de belevenis van de natuur centraal moeten staan bij de herintroductie van de wisent in het Kraansvlak. Het gaat immers vooral om de relatie tussen mens en natuur, tussen mens en dier. Het is daarom ook van het grootste belang dat het dier niet wordt weggestopt achter hekken, alleen toegankelijk voor deskundigen, maar dat iedereen het dier kan zien en van dichtbij beleven. Ofwel vanaf een aantal vaste uitkijkplaatsen, ofwel onder begeleiding.

VERSCHIJNT EEN WISENT

Ja, het kan

De wisent zou daarmee het levende bewijs kunnen worden dat het in Nederland wél kan. Immers, al jaren horen we dat Nederland te klein is voor wildernisnatuur, voor grote grazers en voor predatoren. Om daar direct aan toe te voegen dat het niet alleen te klein is, maar ook te dicht bevolkt. Dat is natuurlijk nog maar de vraag. Wie de Oostvaardersplassen ooit heeft bezocht, weet dat het dus allemaal wel kan, wildernisnatuur dichtbij de stad. Je kan je hooguit afvragen of het niet een wat elitaire strategie is geweest om dat gebied helemaal af te sluiten voor bezoekers, die op zijn best ergens in een hutje in de periferie naar niet aanwezige vogels kunnen turen. Er valt natuurlijk wat voor te zeggen om de natuur te beschermen, maar het is wel het weghouden van het levende bewijs dat robuuste natuur zich dichtbij de stad, middenin ons land kan handhaven, met enorme kudden paarden en edelherten die het beeld creëren van ‘Afrikaanse toestanden’.

Dat moet dus niet gebeuren op het Kraansvlak. We moeten de mensen van de dieren laten houden. En daarom is het wezenlijk dat we ze met de dieren in contact brengen. Veel aandacht zal dan ook moeten worden besteed aan rondleidingen, educatie en voorlichting. De beheerders zullen een groot deel van hun tijd moeten besteden aan het begeleiden van de bezoekers.

En dat zullen er heel veel zijn. We kunnen er namelijk met een gerust hart van uitgaan dat het zogenaamde ‘poema-effect’ zal optreden. Dat wil zeggen dat de mensen zich bij bosjes zullen aanmelden om een bezoek te brengen aan het gebied. Wat dan verder belangrijk is, is dat dit niet wordt gezien als een bedreiging,

maar als een kans. Vooral ook als een economische kans. Immers, al deze mensen zullen voor, tijdens en na het bezoek geld besteden.

Bestedingen ten goede aan natuur

Het was jarenlang gebruikelijk dat tegen de achtergrond van de ‘geld is vies’ gedachte die in natuurbeschermingswereld hoogtij vierde, geen aandacht werd besteed aan deze bestedingen. Met als gevolg dat deze allemaal terecht kwamen bij ondernemers die niet vies waren van geld verdienen. Deze ondernemers zijn te beschouwen als echte ‘free riders’. Dat is een economische term voor mensen en bedrijven die wel profiteren van voorzieningen, maar hier niet aan meebetalen. Het mooiste voorbeeld van zo’n groene free rider is natuurlijk wel de Theetuin in de Millingerwaard, die op het enige plekje dat Staatsbosbeheer nog niet had verwor-

ven is neergestreken. De Theetuin is in tegenstelling tot het gebied, niet gratis toegankelijk, maar betaalt niet mee aan het beheer.

Het is daarom belangrijk dat de middelen die straks gaan worden verdiend ten goede komen aan de natuurbescherming in het algemeen en de wisenten in het bijzonder. Daarom moeten de inkomsten uit de bezoeken in een fonds komen voor het natuurbeheer. Maar het lijkt zeker wenselijk dat ook wordt nagedacht over een Theetuinachtig concept aan de rand van het gebied waar de mensen wat kunnen versnaperen voor en na het bezoek. En dan hebben we het nog niet eens over de giftshop met wisenthebbedingetjes die niet mag ontbreken. ‘Walgelijk’ zullen velen denken, maar zo lang het rijk maar 0,2% van de begroting (lees dat eerst nog even een paar keer) reserveert voor natuurbescherming, moeten we constateren dat

dat predikaat terecht ook geplakt kan worden op het overheidsbeleid. Daarbij stellen we ook vast dat het alternatief van deze criticasters om de overheid aan te spreken op de inzet van middelen de afgelopen decennia schromelijk mislukt is. We zullen het toch echt zelf moeten doen. En dat past weer helemaal in het project voor de terugkeer van de wisent, dat ook door slechts een paar dapperen zelf is opgepakt.

Natuurlodges

Dus doen we hier even snel een voorzetje: de mogelijkheden liggen voor het oprapen. Dit project is van belang voor natuur, recreant én (nieuwe) natuurbeschermingsprojecten elders. Dus roepen we een Wisentpartnerschap in het leven. Daar kunnen het driejarig dochtertje van de burens en de rijke gepensioneerde industrieel aan de overkant naar believen en draagkracht aan deelnemen, krijgen een certificaat, worden deelnemer en raken betrokken. Als op vijfhonderd meter van de wisenten met nutteloze raceauto's in de duinen kan worden

rondgecrost, dan zijn er zeker ook mogelijkheden om het mooie bezoekerscentrum van het NP om te vormen van croquet met koffie naar wildernishotel. Later volgen prachtige houten lodges met grasdaken die net iets vriendelijker bij het duinlandschap kleuren dan de luidruchtige Ferrari's en BMW's. In het huidige bezoekerscentrum kunnen we met betrekkelijk geringe investeringen nu al de vrijwilligers en studenten huisvesten, die ongetwijfeld staan te dringen om een handje uit de mouwen te steken in het kader van eco-volunteerprojecten. Denk aan het verzamelen van onderzoeksgegevens, het uitvoeren van controletaken, of (hulp) bij de begeleiding en het bedenken van nieuwe vormen van wildernisbeleving voor de in drommen toestromende geïnteresseerden. En natuurlijk wordt het project zo'n succes dat de dieren vanaf de veranda van de huidige Zandwaaier kunnen worden bekeken, net als in de prachtige parken in Afrika. Dat zou toch de ultieme natuurbeleving zijn in eigen land!